

Les mil derrotes d'una dona devota en l'Espanya de Franco

Crítica d' 'El ala rota', d'Antonio Altarriba i Kim. Norma Editorial 256 pàg. / 23,90 €

ISRAEL PUNZANO Actualitzada el 07/05/2016 00:00

0

La Petra tenia una història que havia de ser contada. La mare del guionista Antonio Altarriba era un personatge secundari a la novel·la gràfica *El arte de volar*, el relat de la vida del seu pare, un milicià republicà de la CNT que es va suïcidar de vell trencat per tantes derrotes. Igual que el pare, la Petra també era una gran desconeguda per al fill. Quan mor, a Altarriba només n'hi queden algunes fotos i escassos records. És per això que sent la necessitat de reconstruir la seva biografia. Amb poques indagacions ja pot concloure que el destí de la Petra va estar marcat per la dissort des que va néixer, el 1918, a Pozuelo de Alarcón, un petit poble de Valladolid: la mare mor en el part i el pare intenta matar la nena perquè la considera la culpable. Salvada per la germana i per les dones del poble, comença una vida trepitjada per la Guerra Civil Espanyola i per les penúries de la postguerra. D'aquella agressió li va quedar gairebé inutilitzat un braç, una minusvalidesa que no li va impedir treballar fins a l'esgotament. Ho va dissimular tant que ni el fill sabia que la patia, una prova més del desconeixement que va motivar l'escriptura d'aquesta obra, en què Altarriba torna a fer un equip perfecte amb un Kim de dibuix tan sobri com evocador de l'època grisa que retrata.

Una de les parts més memorables d' *El ala rota* és quan la Petra -des de petita una devota cristiana- entra al servei a Saragossa com a criada de Juan Bautista Sánchez González, un militar colpista que

el 1949 va ser nomenat capità general de Catalunya. La protagonista és triada gràcies a la seva discreció i al desinterès que té per qüestions polítiques, trets imprescindibles per a Bautista, un monàrquic partidari de la restauració de Joan de Borbó que estava mal vist per la Falange i que va morir en circumstàncies sense aclarir del tot -el van trobar mort en una habitació d'un hotel de Puigcerdà.

Altarriba, catedràtic de literatura francesa a la Universitat del País Basc, ho aprofita per endinsar-se en les purgues dins de l'establishment franquista, uns episodis foscos que considera poc investigats. "Així doncs, també hi va haver vençuts dins dels vencedors de la Guerra Civil. La repressió de Franco entre els seus constitueix una pàgina de la història d'Espanya encara per escriure. I que s'escriurà molt difícilment. Perquè, quan es va produir, no hi havia ningú per fer-ho (el Caudillo havia eliminat tot historiador que no fos propagandista)", escriu el guionista a l'epíleg d'una novel·la gràfica que forma un díptic natural amb *El arte de volar* però que es pot llegir sense conèixer l'anterior.

Més enllà dels fets històrics, *El ala rota* és sobretot un homenatge a una generació que va morir sense res després d'una vida d'esforços assetjada per una societat cruel. Malgrat la duresa de la vida dels personatges, s'evita en tot moment caure en un relat lacrimogen, perquè en el fons el gran tema del llibre és la memòria, tant la individual, com la familiar, com la col·lectiva. En aquest últim àmbit la novel·la gràfica s'insereix en la tradició de l'obra del mestre Carlos Giménez, pioner en la reivindicació de recuperar la memòria històrica.

L'autor reconeix que aquest exercici de rescatar el passat de la mare ha sigut molt difícil: "A falta de dades precises, la vida de la meua mare, en bona mesura, l'he hagut de deduir". Malgrat els entrebancs, el resultat és un llibre imprescindible; el lector acaba sentint una gran empatia per la protagonista, una dona amb una dignitat de pedra picada que no descobreix l'autèntic amor fins a la vellesa, a la residència on viu, després de ser repudiada pel marit, una de les moltes figures masculines que li amarguen l'existència. Aquest és un dels altres temes recurrents -i punyents- de l'obra: la violència i el menysteniment sistemàtic que patien les dones durant el franquisme. "De fet, aquest llibre, a diferència del del meu pare, que recull el seu crit, sorgeix d'una existència, fins i tot d'una voluntat, callada, probablement obligada a callar", conclou Altarriba, que ens enlluerna fent servir el còmic com una arma contra el silenci.